

En Anden Snak og dens følger

Argument til Agoraens Kliniske Seminar 2017-2018

Udtrykket *En Anden Snak* er en lille formel vi skylder vores kollega Maria Lense-Møller, som helt tilbage i 1990'erne foreslår den som overskrift for det initiativ vi på daværende tidspunkt satte i gang i og med oprettelsen af en frivillig rådgivning, i København, som skulle tilbyde 'psykoanalytiske samtaler' til dem, der måtte have brug for en afklaring af deres situation. Tanken var at vi dermed kunne åbne vores arbejde over for offentligheden, samtidig med at det ansvar der er forbundet ved en sådan aktivitet ville bidrage til en indskærpelse af vores egne refleksioner med hensyn til uddannelsesspørgsmålet og andet.

Initiativet — som på sine betingelser placerer sig i forlængelse af de 'Poliklinikker' som blev foranstaltet i mellemkrigstiden i både Wien og Berlin¹ — har fungeret stort set regelmæssigt helt indtil nu. Den kliniske erfaring som i tidens løb er opsamlet, er efterhånden ganske betragtelig, og det er nu rimeligt at forsøge at få formuleret over for hinanden hvad et sådant eksperiment afstedkommer af praktisk, politisk, teoretisk og anden lærdom.

For *En Anden Snak* angår selvfølgelig ikke kun den omstændighed at nogle af os frivilligt svarer, nogle timer om ugen, på de henvendelser der måtte fremkomme. Det må for så vidt også fungere som en påmindelse om, at det for psykoanalysen i det hele taget handler om at få produceret en tale, som ikke udelukker subjektiviteten. Heller ikke når det gælder om at redegøre for en teoretisk sammenhæng. Og slet ikke når der formuleres noget om eller ud fra psykoanalysen selv².

Under alle omstændigheder må den 'anden snak' som psykoanalysen forfægter støtte sig mindre på en forestilling om en psykopatologi der forankrer sig i en morbid entitet, end på hvad Freud kaldte 'Hverdagslivets psykopatologi', dvs. studiet af de subjektive muligheder (men også begrænsninger), en diskursiv sammenhæng kan give. I så fald bliver 'klinikken' nødvendigvis en sag der angår de forudsætninger ud fra hvilke den enkelte indtager denne eller hin position i sin tale. Og eftersom en sådan undersøgelse er ganske enkelt utænkelig at opnå uden netop det sted som psykoanalytikerens frem-stiller, bliver analytikerens deltagelse i erfaringen (med sine antagelser, sit reale præsens, sine teoretiske kategorier, sine mangler og fordomme), ganske central.

Vi er da selvsagt interesseret i at lære af den klinik som *En Anden Snak* producerer akkurat fordi den 'patologi' den forholder sig til er 'hverdagslivets', dvs. angår mindre en sygdom, end en tilstand som udtrykker subjektets deltagelse i det omtalte liv. Jeg bliver mere og mere overbevist om, at vi har alle mulige grunde til at holde fast ved Freuds

¹ Se i den henseende Elizabeth Ann Danto: *Freud's Free Clinics : psychoanalysis and social justice, 1918–1938*, Columbia University Press, 2005.

² En problematik vi i dag forsøger at begribe med udgangspunkt i forskellen mellem predikative og impredikative definitioner.

udtryk, fordi det er ganske tydeligt at han derved søger efter en passende formulering, et ord som kan benævne materialiteten ved hans praksis. Thi 'hverdagslivets psykopatologi' er ikke 'patologi' i gængs forstand³, hvorfor de 'symptomer' der knytter sig til denne mærkelige patologi, heller ikke kan være 'rigtige' symptomer (uagtet at de kan være lidelsesfulde osv.).

Vi måtte vente helt frem til Lacan for at få dette mysterium (symptomer som ikke er symptomer, osv.), afklaret: Det drejer sig om forskellen mellem *tegn* og *signifiant*, får vi at vide.

Et symptom der er et tegn på sygdom, er ikke det samme som et 'symptom' der repræsenterer et subjekt.

Men hvad vil det egentlig sige? Jamen, det er derfor analytikerne må tale sammen og forklare sig, og derfor har de brug for nogle passende steder hvor de kan tænke sammen.

Det er derfor ganske legitimt at *En Anden Snak* også fungerer som overskrift for de aktiviteter som agoråens kliniske seminar forsøger at holde i hævd⁴.

For den øvelse som dette værksted netop bestræber sig for at fastholde, går nøjagtig ud på at præcisere arten af det *rum* inden for hvilken den psykoanalytiske erfaring udfolder sig. Rum hvis klinik, ifølge sagens natur, ikke kan være uafhængig af hvad den pågældende kliniker anser for væsentligt i udøvelsen af sin praksis. Også ubevidst.

For i psykoanalysen drejer det sig, fra først til sidst, om at fremskaffe de betingelser der lader et subjekt komme så tæt på egne forudsætninger som det, i henhold til den enkeltes mulighed, kan gøres. Derfor er kortlægningen af det rum, inden for hvilket den subjektive erfaring udspiller sig — det var vel det, Freud kaldte 'det psykiske apparat' — så central i den analytiske undersøgelse. For hvad Freud, med sin lægelige baggrund, benævnte som 'topik', 'dynamik' og 'økonomi', og opfattede som relevante parametre for undersøgelsen af 'apparatet', er hver på deres måde studier af sjælelivets rumlige beskaffenhed.

'Metapsykologien' (dvs. den overordnede teoretiske konstruktion som ifølge Freud skulle sammentænke de topiske, dynamiske og økonomiske aspekter af sjælelivet), omhandler i den forstand studiet af de forskellige typer relationer (af spatial, tidslig, værdimæssig og anden art) der underbygger de udvekslingsforhold, som libidos plasticitet kan foranstalte. Udvekslinger som selvfølgelig også kan gå i stå eller antage former som virker særlig fremmedgørende for den enkelte.

Det handler ret beset om hvad man, i psykoanalysens guldalder, kaldte *Entwicklungsgeschichte der Libido*, som fortsat er vores affære, om end vi må formulere det på en anden måde, og vedrører spørgsmålet om hvordan subjektiveringsprocessen undergår en nærmest embryologisk udfoldelse, som, bemærk det, i sig selv⁵ genererer den rumlighed den har brug for.

Subjektets stilling er selvfølgelig afhængig af det rum (de rum) det har til rådighed at udfolde sig i. Og studiet af sådant et sted (som i bund og grund udmønter sig i studiet af den Anden som den enkelte har måttet konstruere for at opnå en forankring⁶), er hvad

³ For ud fra hvilke kriterie vil vi, f.eks., kunne sige at en vittighed være patologisk? Bemærk at det er en lignende argumentation han benytter sig af mange år efter (i 1926, i *Spørgsmålet om lægmandsanalysen*), hvor han taler om 'neurotikerens' som en syg der ikke er syg og 'analytikerens' som en læge der ikke er en læge. Han leder da stadigvæk efter ordene, kan man sige.

⁴ Hvilket i dette arbejdsår finder sted den første søndag i måneden, fra kl. 13-18, i perioden oktober 2017-maj 2018

⁵ På *autopoietisk* vis ville Varela og Maturana sige.

⁶ Den *Anden* er for Lacan frem for alt et (logisk) sted.

psykoanalysen giver adgang til ved at genskabe det i 'det analytiske rum'. Freud siger noget lignende, på sin måde, når han bemærker at analysen er en kunstig neurose.

Det bliver pludselig til mange rum.

Det er hvad man i hvert fald må forvente at analytikeren skal have fornemmelse for i akten og at psykoanalysen som disciplin må hjælpe til at fatte⁷. Heraf nødvendigheden af et fortsat begrebsligt, algebraisk og skematisk arbejde.

KLINISK SEMINAR er i hvert fald det sted, hvor Agoráen forsøger at være det egentlige udvekslingsrum den er tænkt som. Et rigtigt gedemarked om man vil, hvor hver især kommer med sine opdagelser, kæpheste, interesser, foreløbige undersøgelser og alt andet relevant, og præsenterer dem for hinanden. Disse samlinger adskiller sig fra de andre aktiviteter vi iværksætter, ved på en måde at have en større horisont end ellers. For mens de ugentlige seminarer koncentrerer sig om specifikke emner og læsninger, ønsker søndagsseminarerne at give plads til det vi til daglig ikke kan beskæftige os med, selv om det også er relevant.

Klinisk Seminar tænkes som et åbent forum hvor indholdet af oplæggene ikke er fastlagt på forhånd (det afgør oplægsholderne helt og aldeles), selv om der er nogle vejledende emner som rettesnor for den problematik der ønskes undersøgt. Og vi mener at vi med rette kan kalde det en klinisk sammenhæng, fordi vi dér ikke samles alene om kasuistikken, men netop også om alle de andre parametre, analytikeren anvender i anskuelsen af din erfaring.

Inspireret af en lignende erfaring i Paris som nogle af os har deltaget i, igennem mange år (arbejdsfællesskabet *La Lysimaque* som mødes omkring René Lew), giver vi os fire undersøgelsesområder som er relevante at studere, når det gælder om at begribe det psykoanalytiske virke og dens tænkning i dag. Det drejer sig således om studier af:

- LOGOTOPIEN (logos + topoi, altså de topiske [spatiale] betingelser for etablering af kategorielle sammenhænge), som beskæftiger sig med de logiske-diskursive aspekter ved argumentationen og analysen, om forskellene på grunde, årsager og forklaringer (hvilket, sagt med Freud, vil sige studiet af forudsætningerne for produktionen af forestillingskomplekser);
- NOMOLOGIEN (læren om lovens grundlag og betingelser), handler om deontikken — for eksempel forholdene mellem legalitet, legitimitet og autoritet (hos Freud ville det omfatte alt hvad der vedrører Ødipus- og kastrationskomplekserne, mindst);
- TOPOLOGIEN (dvs. læren om rumlige sammenhænge), som i vores sammenhæng straks må knytte sig til den struktur som er afgørende for psykoanalysen: nemlig forbindelsen mellem sproget og talen. At tænke de sproglige akter i topologisk henseende åbner klart op for en anden slags klinik. Ikke underligt at vi især her må spørge til mulighedsbetingelserne for *en anden snak* (hos Freud gælder det om overvejelser vedrørende overføringen og kurens forudsætninger, f.eks.);
- LINGVISTERIET (den konkrete diskurs sådan som den rent faktisk fremstår), dvs. alt det ved sproget som den analytiske filosofi ikke vil vide af — altså: de ubevidste dannelser slet og ret, de spørgsmål der angår subjektets spaltning under ønskets dialektik, osv. I år ville det være godt hvis vi nærmer os metafor-spørgsmålet og fortrængningens status i den forbindelse.

⁷ Her appellerer jeg til i det mindste et elementært kendskab til hvordan matematikken og fysikken benytter sig af adskillige rum-kategorier (euklidiske, ikke-euklidiske, kartesiansk, topologisk, vektoriel, Minkowskis, etc.), blot for at antyde hvordan et lignende arbejde er nødvendigt i vores felt. Lacans anvendelse af forskellige topologiske figurer for at skelne imellem driftsmæssige forløb går helt klart i den retning.

Alt i alt drejer det sig om at hjælpe hinanden til at højne og udvide vores intellektuelle horisont så meget som den enkelte kan kapere, ved i fællesskab at holde nogle væsentlige undersøgelser i gang. En oversigt over emnernes fordeling på de syv seancer vi regner med at nå i dette arbejdsår, fremgår af følgende oversigt. Som man kan se er der fortsat ledige pladser i programmet, så dem der måtte have lyst til at bidrage med deres indlæg er meget velkomne til at meddele det ved at sende en overskrift til mail@freudsagora.dk

Vel mødt til Agoráens søndagsskole !

Oswaldo Cariola

Klinisk seminar

En anden Snak og dens følger

Syv søndage fra kl. 13 til 18 fra oktober 2016 til maj 2017
(dvs. den 1/10, 5/11 og 3/12 (2017) samt den 4/2, 4/3, 8/4 og 6/5 (2018)).

Koordineret ved Laurits Lauritsen.